

hier gezien. Het zijn bewoners van meer noordelijke gewesten, waar ze hun gebied voortdurend uitbreiden. Misschien is het daaraan wel toe te schrijven, dat ze ons land tegenwoordig meer dan vroeger met hun, al is het dan ook maar tijdelijk, bezoek vereeren. Ze moeten zich vooral thuis gevoelen in de groote mossteppen, de toendra's.

Een beschrijving van kleur of vorm dezer vogels mag overbodig heeten, daar deze reeds voorkomt in dit tijdschrift, nl. in jaargang IV, blz. 203.

Alle leeuweriken schijnen met elkander hierin overeen te komen, dat ze onder het vliegen zingen, hoewel ze zich ook wel laten hooren als ze op den grond vertoeven.

Verder verlaten alle jonge leeuweriken heel spoedig

het nest, meestal na pl.m. 8 dagen. Ze huppelen dan eerst op zeer onbeholpen wijze rond, maar na nog een week zijn de pooten al stevig genoeg om zich op leeuwerikwaardige manier voort te bewegen. Eindelijk is het bezit van een buitengewoon langen nagel aan de achtereenen een kenmerk van alle vogels, die tot deze soort behooren.

Een bijzonderheid, die de boomleeuwerik met slechts weinig Nederlandsche vogels deelt, is zijn zingen gedurende den nacht, dat hij echter als de anderen alleen dan op zulk een ongewonen tijd doet hooren, als de liefde in het voorjaar tot hartstocht overslaat.

J. POSTMA.

Een Houtvernier.

Als het weer uitlokt tot tochtjes, ga ik in mijnen vrijen tijd wel eens op excursie, vaak in den omtrek van mijne woonplaats Amsterdam. Op eene dier wandelingen, die mij voerde langs eenen ruwen kant met wilgenhakhout, sneed ik eenen tak af. Deze vertoonde iets ongewoons: het merg was n.l. uitgeknaagd en door de lengte-as van den tak liep eene mijngang, opgevuld met bruin zaagsel of beter „knaagsel”. Mijne nieuwsgierigheid was gewekt en met mijn mes spleet ik den tak voorzichtig verder open. Het duurde niet lang of ik vond den vernier van het hout: eene witte larve. Dien boomstronk zou ik onthouden.

In het najaar zou ik hem nog eens een bezoek brengen. Doch het bleef bij een voornemen. Rupsen vangen, vlinders opzetten, poppen verzorgen en eene ongesteldheid verhinderden me. Zoo trad de strenge winter in vóór Kerstmis en ik had de larve geheel vergeten.

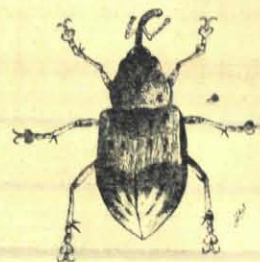
Maar dit voorjaar verraste mij een kennis met een paar mooie kevertjes. Ja, dat waren ze, de kevertjes, waarvan ik de larven ontdekt had.

Het was begin April 1900, een mooie zonnige dag, oostenwind, doch de houtkant staat op het zuiden, en des namiddags trok ik op naar mijn wilgenhakhout, gewapend met een doosje en een stevig, voor die gelegenheid eerst nog eens geslepen snoeimes. Er was daar eene kleine verandering gekomen: een paar takken, ter dikte van een pols lagen tegen den grond gesmakt, zeker door den wind gekraakt. Op vele plekken zag het hout er verdord en bruin uit, hier en daar liep er nog een striem groen door, daar leefde het nog. Een klein,

maar heerlijk jachtgebied, zoo'n plek waar de tak gekraakt was, daar moest hij zwak en dus door-graven zijn. Mijne verwachtingen werden overtroffen. Talloze gangen vond ik en daar sliepen de vijanden hunnen winterslaap, dien ze tot Mei hoopten voort te zetten. Voor verreweg het grootste aantal zal dat ook wel waar geweest zijn. In een uur tijds, zoo naar gissing, bewerkte ik met mijn mes den tak bij den stronk tot op de helft van de dikte en op eene lengte van misschien 1½ dM. Ik vond daarin, wel geteld, 25 kevertjes rustig wachtende, tot dat de zonnestralen kracht genoeg zouden hebben om ook hen tot herleven te wekken.

Twee en twintig heb ik mee naar huis gebracht en opgezet, voor mij zelf natuurlijk en voor een paar kennissen, die ik er mede van dienst kan zijn.

„Ja, ja, dat is mooi en wel, maar hoe zien die kevertjes er uit en hoe groot zijn die verniers

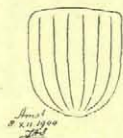

Cryptorhynchus lapathi L. of wilgensnuitkever.
Vergr. orig. 8-9-11.

van ons houtgewas”, zegt misschien een ongeduldige, jeugdige lezer, die zijn keververzameling ook met zoo'n paar exemplaren wil verrijken en er zoo gauw mogelijk op uit wil.

Welnu, hier is de beschrijving al. De grondkleur

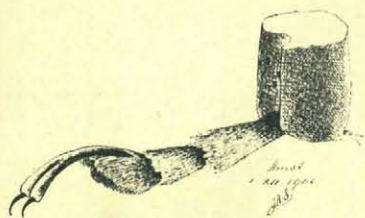
van den kever is zwart, dit kunt ge aan de buikzijde het best opmerken, want de nauw om het lichaam sluitende dekschilden, waar onder een paar vliezige vleugels gevouwen liggen, en het borststuk zijn bedekt met geel-rose, soms meer witachtige, stevig vastzittende schubben, die aan den kever zijne fraaie zalmkleur geven. Tusschen de lichte staan, vooral in het midden over de schilden, waar ze eenen donkeren band vormen, zwarte schubben; ze staan ook op hoopjes bijeen, zoodat het lijkt of onze vriend (maar der wilgen vijand) bestrooid is met gitzwarte pluusjes fluweel; ge moogt nooit nalaten eenen kever onder het vergrootglas te bekijken, zelfs al was het een van de grootste soort. Den indruk, dien de kever maakt, geeft Dr. J. Th. Oudemans in zijn werk „De Nederlandsche insecten” aldus weer: „De huid is zwart, doch de dichte beschubbing maakt dit dier zeer fraai. De hoofdmasse der schubben is nl. zalmkleurig, soms meer witachtig, afgewisseld door bundeltjes gitzwarte schub-

Schub van de dekschilden van den wilgensnuitkever.
Sterk vergr. orig.

ben.” Het diertje heeft drie paar stevige en lange pooten. De dij is glad, dik en knotsvormig; de scheen is gedoornd. De voet heeft vijf tarsleden met twee klauwtjes aan het einde.

De geduldige lezeres of lezer, die in het bezit is van een exemplaar, en aan deze halve beschrijving den kever reeds herkend heeft, zal het opgezette diertje voor zich geplaatst hebben en het onder de loupe bekijken, terwijl hij mijne beschrijving volgt. Maar de tarsen beschouwende, zal hij uitroepen: „halt, dat komt niet uit; ik tel maar drie tarsleden.”

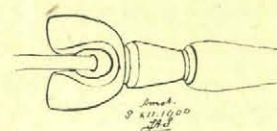

Tars van den wilgensnuitkever. Het 3e tarslid met viltigen zool. Verg. orig.

Het derde lid is in tweeën gespleten (tweelobbig) en van onder viltig, terwijl het vierde zoo goed als geheel verscholen is tusschen de lobben van het derde.

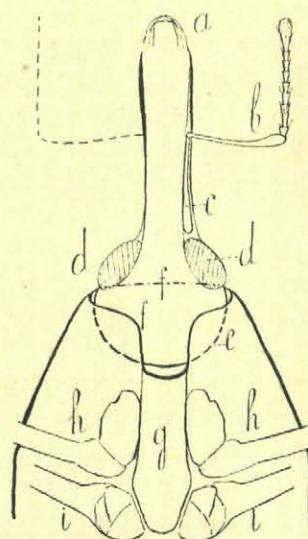
Ik maak van deze gelegenheid gebruik er op te wijzen, dat het vierde tarslid feitelijk het vijfde is, want het vierde is rudimentair. Nu de schijnbare vergissing is opgehelderd, kan ik mijne beschrijving vervolgen.

Neemt vooral de loupe ter hand; merkt de lange diepe gleuf op tusschen de voorpooten en schenkt uwe oplettendheid aan de binnenzijde der dijen, waar zich ook zulke gleuven bevinden; die zijn merkwaardig, daarop wil ik straks terug komen.

Tars van den wilgensnuitkever om het 5e (ingesloten) tarslid te doen zien. Verg. orig.

Het borststuk, vrij groot, is om den kop rond gewelfd en bedekt dezen tot aan de oogen; samen vormen ze als het ware een kogelgewricht; stelt u voor, de linkerhand een weinig gesloten en de rechter tot eene vuist gevormd, daarin draaiende. De kop is klein en tot een snuit verlengd. Deze is een weinig naar binnen gebogen, sterk, zwart, en onder de loupe gezien, bestrooid met eenige fijne, geel-rose zandkorreltjes, die in werkelijkheid weer schubbetjes zijn. Aan de zijkanten van den snuit bevinden zich gleuven, om het grondlid (scapus) van den spriet in te bergen; dat grondlid is bijna zoo lang als de andere leden (7 in getal) van den spriet samen; deze eindigt in eene knotsvormige

Schem. voorstelling
van kop en borst-
stuk van onder ger.

- a. monddeelen
- b. knievorm. geb. spriet.
- c. gleuf voor grondlid
- d. oogen
- e. gans van den kop.
- f. voorrand % borstst.
- g. gleuf voor den snuit
- h. eerste pootpaar
- i. midd. idem
- Vergr. 10X
- orig. door J.A.S.

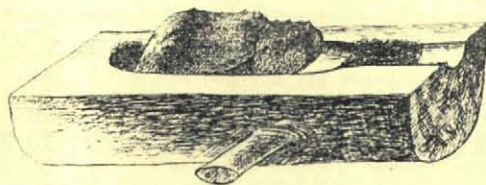
Kop en borststuk van den wilgensnuitkever.

verdikking. Het eigenaardige van de sprieten is, dat zij knievormig zijn gebogen; het grondlid maakt ongeveer eenen rechten hoek met de gezamenlijke andere leden van den spriet.

„t Is dus een snuitkever”, zegt mijn jonge vriend. Ja, het dier behoort tot de snuitdragers. Een olifant dus? Neen, alleen het feit, dat hij eenen snuit heeft, maakt hem nog niet tot eenen olifant onder de kevers; vele andere zijn trouwens drie-, viermaal zoo groot, als onze „wilgensnuitkever”, zooals wij Hollanders hem noemen. En bovendien, de olifant heeft eigenlijk eenen langen neus, terwijl de mond-

opening aan den kop is. Bij de Curculionidae, waartoe *Cryptorhynchus lapathi* L. (zoo is zijn zondagsche naam) behoort, staan de monddeelen aan het einde van den snuit. Men zou zich kunnen voorstellen, dat zoo'n snuitkever was beetgepakt bij den mond met de eene en bij de oogen met de andere hand en dat zóó de kop was uitgetrokken tot eenen snuit. Alzoo, zelfs alleen lettende op dien snuit, geen olifant. Het beestje is ook maar 8—9 mM. groot.

Het is in de bloeiende Meimaand. De kever heeft zijne gang in het hout verlaten, maar moest eerst een kussen van knaagsel, dat hem van de buitenlucht afsloot, verwijderen. Dat kussen heeft eene groote beteekenis voor het diertje: het veroorlooft eene goede ventilatie, verhindert plotselinge temperatuursverschillen en behoedt den kever tegen uitdrogen. Wanneer het knaagsel te nat is, ontstaat

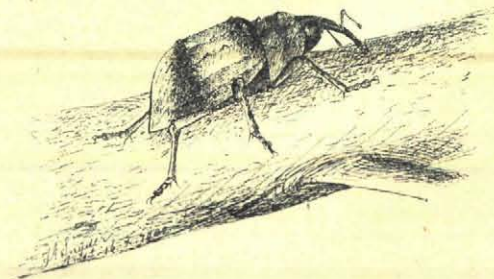

De wilgensnuitkever in zijn winterverblijf.
Vergr. orig.

er schimmel en de kever gaat, omsloten door een schimmellaagje, van den winter- in den doodslaap. Bij mijne 25 kevertjes nl. heb ik er twee aangetroffen, die beschimmeld waren en het zaagsel was erg nat. Doch ook het omgekeerde is mogelijk: door eene onbekende oorzaak is de kever gestorven en om hem heen heeft zich een schimmelhulsel gevormd, terwijl het kussen, deelnemende aan die ontbinding, natter werd.

Maar hoe het zij, onze kever heeft levend en wel den tak verlaten en voedt zich nu met plantensap, zich gereed makende voor het afsterven. Het klinkt wel een beetje paradox, dat het dier eet, om te sterven en toch is het zoo: als het gezorgd heeft voor de instandhouding van hare soort, is hare levenstaak volbracht en de kever sterft. In den tak, dien de vrouwelijke kever heeft uitgekozen tot huis en spijskamer voor hare nakomelingen, boort zij een gaatje, legt daarin een eitje en schuift het met den langen, sterken snuit wat dieper in. Uit dat eitje ontwikkelt zich eene larve, die verder door den tak invreet naar het merg en zich daarmede voedt, voortdurend gangen in de lengte-as van den tak gravende. De larve, einde Augustus volwassen, heeft dan eene lengte van 10 mM. of zich uittrekkende van 12—13 mM. Daar zoo'n mineerende larve niet ver behoeft te loopen om voedsel te vinden en in hare donkere gewelven niet behoeft te zien, heeft zij goed gevonden pooten en oogen maar af te schaffen als te dure weelde-artikelen. Het voedsel,

dat zij verorbert, komt nu uitsluitend ten goede aan het witachtige, zachthuidige, rolronde lichaam, dat naar de buikzijde eenigszins is ingebogen. Zooals ik reeds opmerkte, is zij zachthuidig, waar zou zoo'n harde chitine-huid ook dienstig voor zijn: veel gevaar voor beschadiging heeft zij natuurlijk niet. Doch haar kop is wel hard en van flinke kaken voorzien. Haar leven en streven lost zich op in

Kever op tak.

eten; ze is een geboren epicurist. De verpopping geschiedt in de door haar gegraven mijngangen en de pop heeft eene lengte van 10—11 mM., is witgeel en doet onder de zachte huid de vormen van borststuk, achterlijf en pooten onderscheiden. In September komt de volwassen kever te voorschijn. Hij verlaat zijn verblijf om nog een weinig te genieten van de schoone natuur voor hij zijnen winterslaap begint.

Ziet hem loopen: het kromme snuitje naar beneden, de stroeve beenen, waarvan dij en scheen eenen rechten hoek met elkaar vormen, langzaam bewegende. Laat hem opklimmen tegen een takje. Houdt daar iets onder, een blaadje papier, als ge het hebt en raakt hem even aan. Bom! daar valt hij, daar ligt hij onbeweeglijk. Zou hij door de aanraking gekwetst zijn? Waart ge misschien wat hardhandig. Nog altijd ligt hij dood. Neemt hem op, gerust maar, en voelt hoe hard zijne schilden zijn; ge kunt hem niet gekwetst hebben.

„Neen”, zegt ge, „dat lijkt me onmogelijk en tòch is hij beschadigd; zijne pooten zijn afgebroken en zijn snuitje moet hij ook verloren hebben door den val”. Doch uw blaadje papier geeft geen ge-

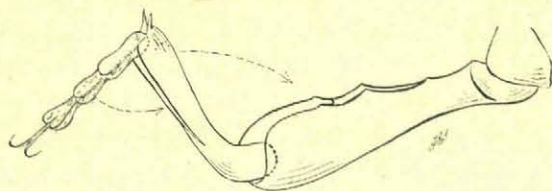
De wilgensnuitkever zich doodhoudende.
Vergr. orig.

broken beenen en ook geen snuit te zien. Legt hem maar weer op het papier; de slimmerd, hij foft u; hij houdt zich maar dood, straks, als hij meent, dat het gevaar geweken is, strekt hij zijn snuit met sprieten en zijn schenen met tarsen weer uit. Dat dood liggen is zijn verdedigingsmiddel. Gij weet, dat vele andere insecten dat kunstje ook kennen. Waar

waren die verdwenen lichaamsdeelen gebleven? Weest zoo goed u te herinneren, dat onze kever eene gleuf heeft aan iederen kant van den snuit; daar legt hij netjes het grondlid van den spriet in en drukt er de overige leden tegen aan. Alleen het knotsje blijft zichtbaar bij de dijen van de voorpooten, want in de gleuf, die gij daar in het voorborsstuk kondt zien, ligt de zwarte snuit juist ingepast. Hieraan heeft hij zijnen Latijnschen naam te danken; „Cryptorhynchus” toch beteekent „snuit verberger”; vergelijk ook: cryptogamen = in 't verborgen bloeiende planten.

De schenen liggen half verscholen in de diepe gleuf aan den binnenkant der dijen en zijne tarsen heeft hij opgericht tegen de buitenzijde der schenen. Alle dijen samen zijn weer als stijve stokjes tegen elkaar gedrukt en hangen onder het lichaam naar omlaag. Wie het diertje niet kent en het in die houding ontdekt, ziet het aan voor een klompje verdroogde vogelmest.

Die houding van dood liggen neemt Cryptorhynchus

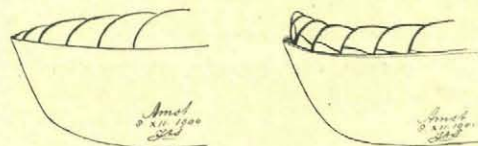

Schem. voorst. van dij, scheen en tarsen van den wilgensnuitkever. Vergr. orig.

lapathi ook aan gedurende zijnen winterslaap. Als na September de zonnewarmte vermindert en de koude nachten als voorboden van den winter gekomen zijn, graaft hij zich eene gang in het hout of zoekt hij oude larvegangen op; hierdoor is het mogelijk soms twee, misschien ook wel eens meer kevers in eene mijnschacht aan te treffen, doch altijd zijn ze door een kussen van knaagsel van elkaar gescheiden. Meent echter niet dat de natuur altijd zoo systematisch te werk gaat, dat we immer zouden hebben: Mei—September de larven en Sept.—Mei de kever. Het is geen zeldzaamheid, om in Juni een kever te vinden. Hoe die zoo laat in zijne ontwikkeling is, weet men nog niet. Ook kunt ge in April in de mijngangen larven aantreffen, welke volkomen gelijk zijn op die van den wilgensnuitkever en het denkelijk ook zijn. Waar we dus kever naast larve zouden vinden, dringt zich als van zelf de vraag naar voren: zou het dier ook niet als pop overwinteren? Bij mijn onderzoekingen heb ik eenige poppen gevonden; een mijner kennissen bemachtigde er ook, doch helaas, daarmee was het vraagstuk niet opgelost: het waren doode poppen; waarschijnlijk in het najaar reeds gestorven. Nog iets: de kever, die zich in het hout ingraaft, dringt er natuurlijk met den kop naar voren in en aan het eind van

de gang maakt hij eene ruimere slaapkamer, afgesloten van de buitenlucht door het reeds genoemde kussen. Maar hoe komt hij er in het voorjaar uit, met den kop of met het achterlijf het eerst? In het eerste geval moet hij zich in zijne kamer omgekeerd hebben. Van wel vijftig kevers heb ik met zekerheid kunnen constateeren, dat zij met den kop naar den uitgang gekeerd lagen, geen enkele vond ik andersom liggen.

Hoe het mogelijk is, dat de kever zich omdraait, is me nog een raadsel, daar de lengte van zijn lichaam meer bedraagt dan de breedte van zijn woning. En dat het dier, na buiten den tak geweest te zijn, zich in het najaar opnieuw invreet, is me nog den voorgaanden herfst gebleken. Ik vond toen vele oude, zwarte mijngangen; aan het einde er van het bekende kussen en daar achter den kever. De versche, bruingele kleur van het knaagsel en

De wilgensnuitkever in rust en in actie. Vergr. orig.

de wanden der woning toonde mij duidelijk aan, dat het winterverblijf er nieuw bijgemaakt was. Maar ook hier lag toch de kever weer met den kop naar den uitgang gekeerd.

De wilgensnuitkever is ook een muzikaal talent. Niet dat hij zoo voortreffelijk zingt, neen, hij bespeelt een instrument. De krekel is violist, zooals ge weet. Deze maakt van zijn poot een soort van strijkstok. Cryptorhynchus doet iets dergelijks: door de vrij harde, laatste ringen van het achterlijf tegen den stijf aan het lichaam passenden onderrand van de dekschilden te wruwen, ontstaat een zacht knarsend, piepend geluid, dat sterker wordt, naarmate het beest krachtiger zijn instrument bespeelt, voornamelijk wanneer het verontrust wordt, zooals bij het verstoren van zijn winterslaap. Onder de microscoop vertoonen die dekschilden alleen maar eenen verdikten rand en aan de achterlijfsringen valt niets bijzonders te bespeuren.

Mij rest nog den zoeker mede te deelen, dat hij Cryptorhynchus kan vinden in 2- tot 4- of 5-jarig wilgenhout en ook in els en populier, ofschoon ik hem in den omtrek van Amsterdam nog maar alleen in wilgen heb aangetroffen; misschien is dat mijn schuld wel. De Duitschers zijn zoo overtuigd dat hij een vernielers is van elzen, dat ze hem „erlenwürger” heeten. Het tweejarig aangetast wilgenhout is altijd kenbaar aan kleine bruine sproetjes op den groenen bast; dat zijn plekjes, waar de snuit van den kever is ingedrongen geweest.

Amsterdam.

J. A. SNEIDER.